

INDEKS OTVORENOSTI PARLAMENTATA 2016.

SRBIJA I REGION (skraćena verzija)

Avgust, 2016.

SADRŽAJ:

- 1. Uvod**
- 2. Metodologija**
 - 2.1 Izvori podataka**
- 3. Otvorenost parlamenata 2016.**
 - 3.1 Glavni nalazi istraživanja**
 - 3.2 Transparentnost informacija o radu parlamenata**
 - 3.3 Promovisanje kulture otvorenosti parlamenata**
 - 3.4 Pristup informacijama o radu parlamenata**
- 4. Parlament Srbije**
 - 4.1 Preporuke za unapređenje otvorenosti Parlamenta Srbije**

Indeks otvorenosti parlamenata – Srbija i region

*Kako bi utvrdili da li su i u kojoj meri parlamenti napravili napredak u pogledu transparentnosti i otvorenosti svoga rada u periodu od godinu dana, treću godinu za redom Centar za istraživanje, transparentnost i odgovornost (CRTA) u okviru inicijative Otvoreni parlament sproveo je istraživanje o stepenu otvorenosti parlamenata u regionu “**Indeks otvorenosti parlamenata 2016. – Srbija i region**”.*

*Cilj istraživanja “**Indeks otvorenosti parlamenata 2016 - Srbija i region**” je da utvrdi stepen otvorenosti parlamenata u Srbiji i regionu. S obzirom na to da se istraživanje sprovodi treću godinu za redom, jedan od ciljeva je i da sagleda da li parlamenti rade na unapređenju otvorenosti i transparentnosti informacija koje se objavljuju. Krajnji cilj jeste da kroz kreiranje konkretnih preporuka parlamentima u Srbiji i regionu pomogne da unaprede svoj rad i parlament učine otvorenijim i dostupnijim građanima.*

*Istraživanje je zasnovano na proveri primene kriterijuma o otvorenosti parlamenata sadržanih u međunarodnoj **Deklaraciji o otvorenosti parlamenata**¹. Deklaracija o otvorenosti parlamenata predstavlja poziv organizacija civilnog društva koje vrše monitoring rada parlamenata, državnim parlamentima, entitetskim i transnacionalnim zakonodavnim telima da se obavežu na otvorenost i omogućavanje učestvovanja građana u radu parlamenta. Cilj Deklaracije nije samo poziv na akciju, nego je i osnov za dijalog između parlamenata i organizacija civilnog društva, da se unapredi otvorenost vlasti i parlamenata, kao i da se osigura da ova otvorenost vodi ka većoj uključenosti građana, većoj odgovornosti predstavničkih institucija i demokratičnijem društvu.²*

¹ Deklaracija o otvorenosti parlamenata, <http://www.otvoreniparlament.rs/deklaracija-o-otvorenosti-parlamenata/> , pristupljeno 01.07.2016.

² Deklaracija o otvorenosti parlamenata, <http://www.otvoreniparlament.rs/deklaracija-o-otvorenosti-parlamenata/>

1. UVOD

Demokratija se zasniva na pravu svakog pojedinca da učestvuje u upravljanju javnim poslovima, te stoga zahteva postojanje predstavničkih institucija na svim nivoima, a posebno Parlament, u kome su predstavljeni svi segmenti društva i koji ima ovlašćenja i sredstva da izrazi volju građana kroz zakonodavnu ulogu i nadzor vladinih aktivnosti.³ (Univerzalna deklaracija o demokratiji, član 11)

Institucije doprinose našim slobodama i čine da naše mogućnosti i izgledi zavise, pre svega, od toga koje institucije postoje, na koji način funkcionišu i koliko su inkluzivne. Bez jakih predstavničkih institucija, poput parlamenta, nema demokratije, pravnog poretka i vladavine prava. Iz tog razloga za demokratizaciju svakog društva od ključne važnosti su njihova otvorenost i transparentnost.

Otvorenost, kao jedan od principa dobrog upravljanja, je važan kriterijum u analizi stepena demokratičnosti institucija u jednom društvu. Otvorenost institucija omogućava građanima da budu informisani u vezi sa radom i sa svim procesima unutar institucija, da kontrolišu njihov rad, kao i budu uključeni u procese donošenja odluka.

Parlament, kao telo izabrano od strane građana, zauzima centralno mesto u svakoj demokratiji. Jak i efikasan parlament ima ključnu ulogu u njenom jačanju. Parlament treba da bude snažan i otvoren, ne samo koristeći ovlašćenja koja ima u skladu sa Ustavom već i otvarajući se ka svim partnerima koje prepoznaje na putu unapređenja svoga rada.

Parlament, jedan od tri stuba funkcionalne demokratije, predstavlja najviše predstavničko telo. Kao centralna institucija demokratije, parlament izražava volju građana i traži odgovore za njihove potrebe. Kao predstavnička institucija, parlament ima jedinstvenu odgovornost da usklađuje sve suprotstavljene interese i očekivanja različitih grupa i zajednica putem demokratskog dijaloga i kompromisa. Kao glavni zakonodavni organ, parlament ima zadatak da prilagodi zakone potrebama društva i okolnostima koje se ubrzano menjaju. Kao telo kome je poverena kontrola vlade, parlament je odgovoran da obezbedi da vlada u potpunosti polaže račune narodu.

Demokratski parlamenti treba da obezbede adekvatnu predstavljenost, da budu transparentni, efikasni, dostupni i da polažu račune građanima. Mogućnost građana da prate i nadgledaju rad parlamenta predstavlja snažan mehanizam odgovornosti i podsticaj za bolje rezultate⁴

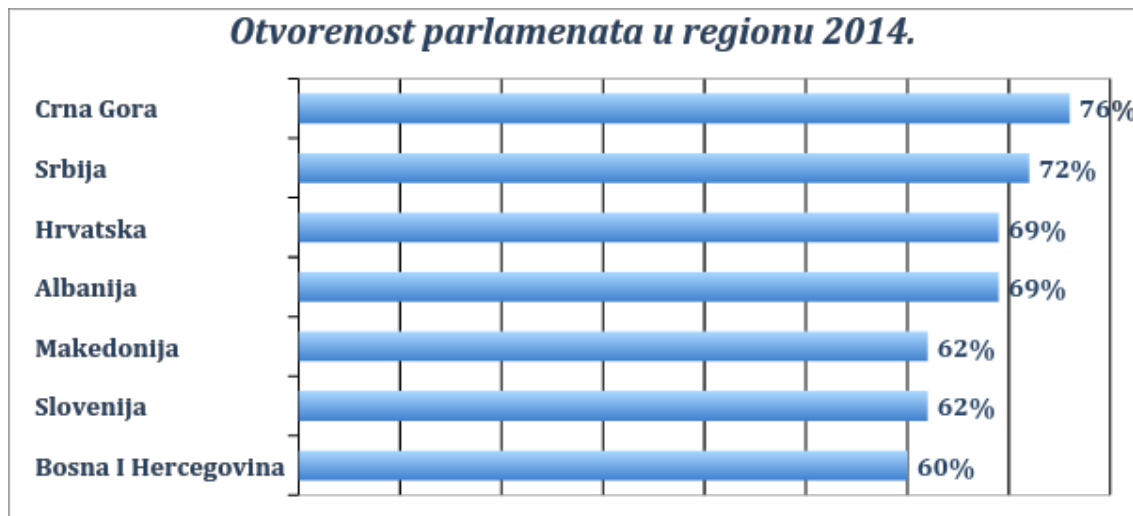
³ Univerzalna deklaracija o demokratiji, Inter-parlamentarna unija, član 11, <http://www.ipu.org/cnl-e/161-dem.htm>, pristupljeno 01. 07. 2016.

⁴ Otvorenost parlamenata omogućava građanima da budu informisani o njihovom radu, pospešuje građansko učešće u zakonodavnom procesu, omogućava građanima da utiču na rad parlamentaraca, kako bi njihov rad bio što odgovorniji i da zastupaju interese građana, preambula Deklaracija otvorenosti parlamenata, <http://www.otvoreniparlament.rs/deklaracija-o-otvorenosti-parlamenata/>, pristupljeno 01.07.2016.

2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Prvo istraživanje “Indeks otvorenosti parlamenata – Srbija i region” sprovedeno je u oktobru 2014. godine. Istraživanje je rađeno na osnovu analize tri seta kategorija, koje su bile razložene na **58 indikatora** na osnovu principa koji su ustanovljeni u okviru međunarodne *Deklaracije o otvorenosti parlamenata*.⁵

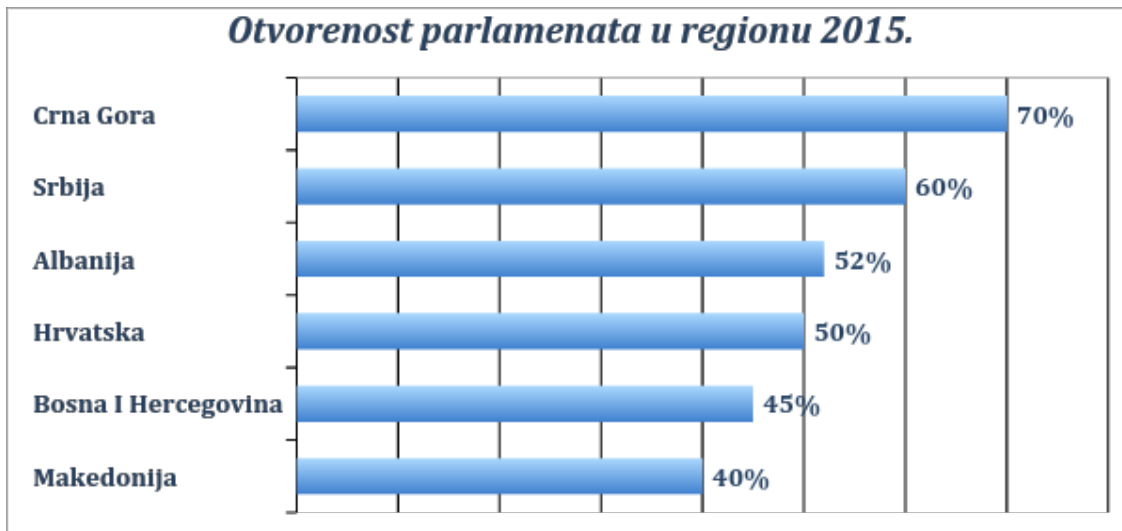
Rezultati istraživanja sprovedenog 2014. godine.

U 2015. godini tri seta kategorija dodatno su unapređena i razložena u cilju znatno detaljnijeg sagledavanja stepena otvorenosti parlamenata. Istraživanje rađeno 2015. godine merilo je stepen otvorenosti parlamenata kroz **123 indikatora**. Istraživanje je pokazalo da su parlamenti u regionu proteklih godina napravili značajan korak napred u pogledu otvorenosti i transparentnosti svoga rada. Kao i prethodne godine najveći broj indikatora ispunjavao je **Parlament Crne Gore**, sa pozitivno ocenjenih **86 indikatora** od ukupno 123 (70% ispunjenih indikatora). Sledio ga je **Parlament Srbije** sa ispunjena **74 indikatora** (60% ispunjenih indikatora). Na trećem mestu nalazio se **Parlament Albanije** sa **64 ispunjena indikatora (52%)**. Sledio ga je **Hrvatski Sabor** sa **61 ispunjenim indikatorom** (50% ispunjenih indikatora). Zatim **Parlament Federacije Bosne i Hercegovine** sa **55 pozitivno ocenjenih indikatora (45%)** i **Parlament Makedonije** sa **49 ispunjenih indikatora (40% ispunjenih indikatora)**

Budući da je metodologija istraživanja 2015. godine znatno unapređena, odnosno da su indikatori dodatno razloženi, metodološki nije bilo moguće porediti ovo istraživanje sa istraživanjem koje je rađeno 2014. godine.

⁵ Cilj Deklaracije o otvorenosti parlamenata je uspostavljanje osnove za dijalog između parlamenata i organizacija civilnog društva o unapređenju otvorenosti vlade i parlamenta, ali i osiguravanje da ta otvorenost dovede do većeg angažovanja građana, odgovornijih predstavničkih institucija i društva sa većim stepenom demokratije.

Istraživanje *“Indeks otvorenosti parlamenata 2016. – Srbija i region”* sprovedeno je juna 2016. godine, treću godinu zaredom. Stepenn otvorenosti parlamenata meren je, kao i prethodne, 2015. kroz **123 indikatora**. Iz tog razloga, metodološki je moguće porediti istraživanje rađeno 2015. sa istraživanjem koje je sprovedeno 2016. godine. 123 indikatora kroz koje je meren stepenn otvorenosti parlamenata podeljeni su u tri kategorije:

- ✓ *transparentnost informacija o radu parlamenata,*
- ✓ *promovisanje kulture otvorenosti parlamenata,*
- ✓ *dostupnost informacija o radu parlamenata.*

Prva kategorija odnosi se na osiguravanje **transparentnosti informacija o radu parlamenata**. Pod pojmom transparentnost informacija o radu parlamenata podrazumeva se usvajanje politika koje osiguravaju proaktivno objavljivanje informacija o radu parlamenta i periodično vršenje pregleda tih informacija, kako bi se mogle iskoristiti neke nove dobre prakse.⁶ U okviru istraživanja ova kategorija sadrži **72 indikatora**, koji se odnose na objavljivanje informacija o ulogama/nadležnostima parlamenata, internim i administrativnim pravilima i procedurama, dokumentima kojima se uređuju ti odnosi, osnovim budžetskim informacijama, detaljne podatke o narodnim poslanicima/cama, njihovoj imovini, informacije o plenarnim sednicama, sednicama odbora, dokumentima nastalim u njihovom radu.

Druga kategorija usmerena je na **promovisanje kulture otvorenosti parlamenata**. Pod terminom otvorenost parlamenata podrazumeva se da informacije o radu parlamenta pripadaju javnosti.⁷ Da bi se obezbedila kultura parlamentarne otvorenosti, parlamenti treba da donesu mere kojima će obezbediti aktivno učešće građana i organizacija civilnog društva. Parlamenti takođe treba da saraduju sa civilnim društvom i građanima kako bi se osiguralo da parlamentarne

⁶ Deklaracija o otvorenosti parlamenata, <http://www.otvoreniparlament.rs/deklaracija-o-otvorenosti-parlamenata/>, pristupljeno 01.07.2016.

⁷ Deklaracija o otvorenosti parlamenata, <http://www.otvoreniparlament.rs/deklaracija-o-otvorenosti-parlamenata/>, pristupljeno 01.07.2016.

informacije budu potpune, tačne i pravovremene. Ova kategorija u okviru istraživanja sadrži **30 indikatora** koji se odnose na javnost rada parlamenata, službe za odnose sa javnošću, edukaciju građana, saradnju sa civilnim sektorom, uspostavljanje mehanizma poslaničkih kancelarija, aktivnosti parlamenta na društvenim mrežama u cilju direktne komunikacije sa građanima.

Treća kategorija u okviru istraživanja jeste **dostupnost informacija o radu parlamenata i sadrži ukupno 21 indikator**. Dostupnost informacija podrazumeva da će parlament i omogućiti da informacije budu dostupne svim građanima bez diskriminacije, preko više kanala informisanja, uključujući lično neposredno posmatranje, štampane medije, radio i emitovanja uživo ili po zahtevu na internetu. Prisustvo u parlamentu će biti omogućeno svim građanima uz ograničenja u vezi sa kretanjem i bezbednošću, sa jasno definisanim i javno dostupnim politikama koje omogućavaju pristup medijima i posmatračima. Informacije o radu parlamenta će takođe biti besplatne, na svim zvaničnim i službenim jezicima, i preko sredstava kao što su izveštaji na jednostavnom jeziku, što će omogućiti da informacije budu razumljive široj populaciji.⁸

2.1 Izvori podataka

*Istraživanje je sprovedeno u junu 2016. godine i obuhvatilo je parlamente u **Srbiji, Hrvatskoj, Albaniji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Makedoniji**.*

Istraživanje je rađeno uvidom u zvanične internet stranice parlamenata (Parlament [Srbije](#), [Hrvatski Sabor](#), [Parlament Crne Gore](#), [Parlament Bosne i Hercegovine](#), [Parlament Makedonije](#), [Parlament Albanije](#)), kao i kroz analizu dokumenata (Poslovnik o radu, Informator o radu, budžet itd).

Primenjena istraživačka metodologija merila je stepen otvorenosti parlamenata na osnovu samog postojanja određenih propisa, procedura i mehanizama. Metodologija nije obuhvatila kvalitativno merenje odnosno merenje efikasnosti tih propisa, procedura i mehanizama.

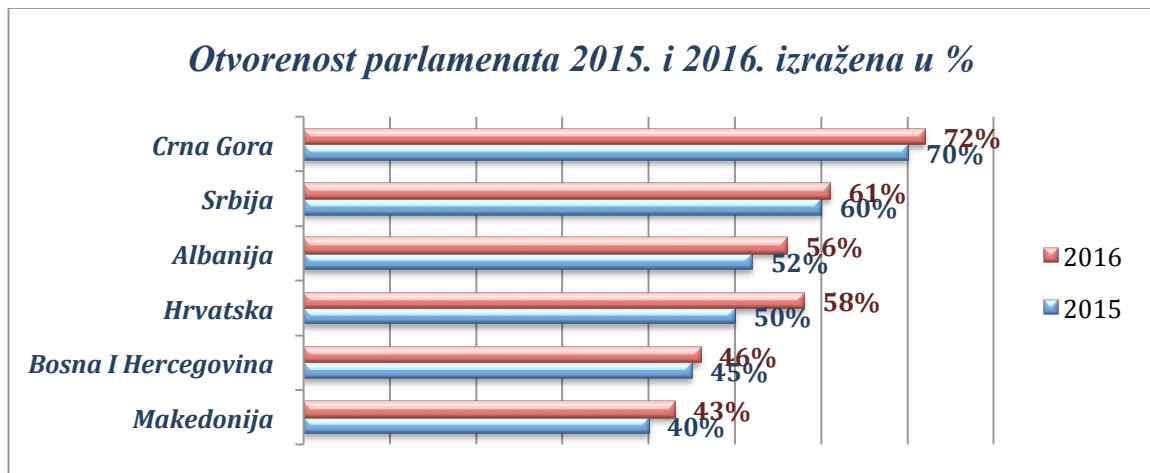
S obzirom na metodologiju rada, istraživači su otvoreni da zajedno sa parlamentima pojedinačno unaprede istraživanje uvidom u dodatnu dokumentaciju. Preporuke koje su proizašle na osnovu rezultata istraživanja treba da posluže svim parlamentima da preduzmu konkretne korake u cilju unapređenja transparentnosti i otvorenosti svoga rada.

⁸ Ibid.

3. OTVORENOST PARLAMENATA 2016.

3.1 GLAVNI NALAZI ISTRAŽIVANJA

Rezultati istraživanja pokazuju da je treću godinu zaredom najotvoreniji Parlament Crne Gore, sa pozitivno ocenjenih **89 indikatora** od ukupno 123 (**72% ispunjenih indikatora**). Zatim sledi Parlament Srbije sa ispunjenih **75 indikatora** (**61% ispunjenih indikatora**). Na trećem mestu je Hrvatski Sabor sa **72 ispunjena indikatora** (**58%**). Odmah iza njega je Parlament Albanije, koji se ove godine nalazi na četvrtom mestu, sa **69 ispunjenih indikatora** (**56%**). Zatim Parlament Federacije Bosne i Hercegovine sa **56 pozitivno ocenjenih indikatora** (**46%**) i Parlament Makedonije, koji se, i pored napretka u odnosu na prethodnu godinu, nalazi na poslednjem mestu, sa **53 ispunjena indikatora** (**43% ispunjenih indikatora**)

U proteklih godinu dana parlamenti u regionu napravili su korak napred u pogledu otvorenosti i transparentnosti svoga rada. Najveći napredak napravili su Hrvatski Sabor i Parlament Albanije. Napredak je zabeležen i kod Parlamenta Crne Gore kao i Parlamenta Makedonije. Ovi parlamenti, u odnosu na istraživanje koje je rađeno 2015. godine, zabeležili su napredak za **8% (Hrvatski Sabor)**, odnosno **4% (Parlament Albanije)**, **3% (Parlament Makedonije)** i **2% (Parlament Crne Gore)** u pogledu ispunjenosti indikatora kojima je merena njihova transparentnost i otvorenost. Ostali parlamenti napravili su neznatan napredak – Parlament Srbije i Parlament Bosne i Hercegovine napredovali su za 1%.

Hrvatski Sabor napravio je značajan napredak u odnosu na istraživanje rađeno 2015. godine, pre svega zahvaljujući objavljivanju informacionog **E-doc sistema**, u kojem su sadržane informacije o aktivnostima poslanika tokom parlamentarnih rasprava. Treba napomenuti da je hrvatski Sabor postepeno, po fazama, objavljivao podatke koji se nalaze u sistemu. E-doc baza je od izuzetnog značaja kao primer dobre prakse u regionu, budući da sadrži i veliki broj statističkih podataka o radu parlamenta i poslanika.

Kada govorimo o opštoj oceni ispunjenosti indikatora, pojedine indikatore ispunjavaju svi parlamenti. Na zvaničnim internet stranicama parlamenata, koji su uzeti u obzir prilikom istraživanja, moguće je pronaći informacije o ulogama/nadležnostima parlamenata, internim

Indeks otvorenosti parlamenata – Srbija i region

pravilima i procedurama kao i Poslovnik o radu. Objavljuju se i osnovne informacije o biografijama narodnih poslanika, njihovim funkcijama u parlamentu, tekstovi predloga zakona, kao i tekstovi usvojenih zakona.

Svi parlamenti u regionu usvojili su princip javnosti kao jedno od najvažnijih načela i jasno definisali slučajeve pod kojima je moguće izuzeće javnosti. Služba za odnose sa javnošću i Služba za edukaciju građana uspostavljena je u svim parlamentima. Parlamenti su omogućili izveštavanje medija, posete građana parlamentu i besplatan pristup informacijama koje se objavljuju na internet stranici parlamenta. Na zvaničnim stranicama većine parlamenata postoji kontakt forma putem koje građani mogu da kontaktiraju svoje predstavnike.

Pored toga, parlamenti u regionu, u odnosu na prethodnu godinu, **značajno su unapredili budžetsku transparentnost**, pa je sada na zvaničnim internet stranicama, moguće pronaći informacije o budžetima za tekuću godinu, kao i informacije o budžetima za prethodne dve godine.

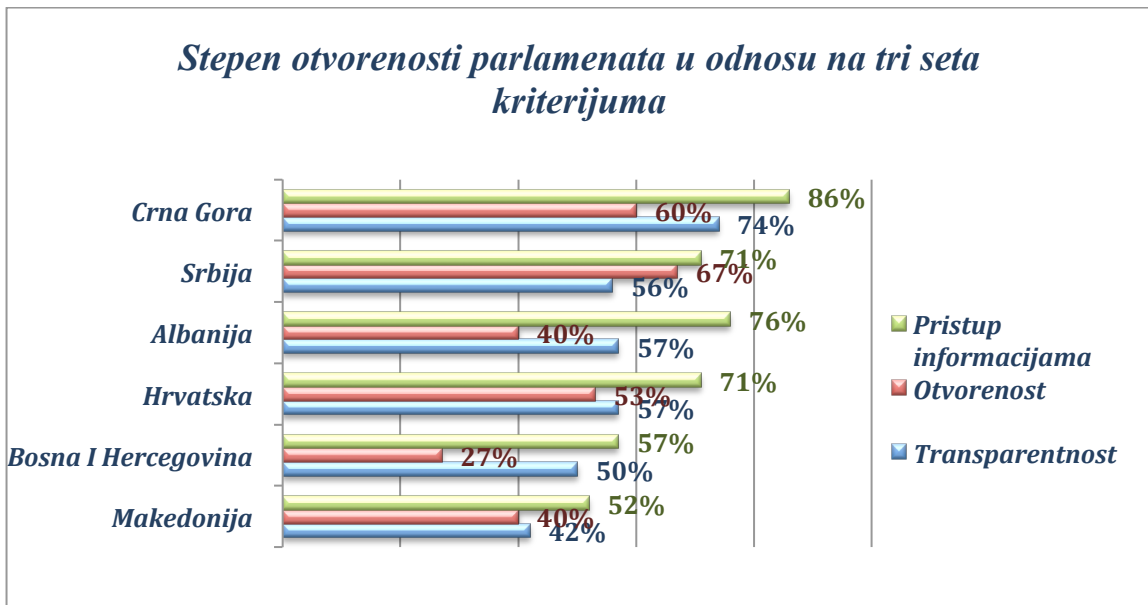
Ipak u pogledu otvorenosti parlamenata, ono što i dalje **nedostaje** jeste veća transparentnost podataka u vezi sa sednicama odbora. Pored toga na *web* stranicama većine parlamenata nije moguće pronaći sveobuhvatne informacije o narodnim poslanicima – informacije o njihovoj stručnoj spremi, zanimanju, formalnom obrazovanju i radnim biografijama, zatim njihovom imovinskom stanju. Pored toga veliki nedostatak jeste i nepostojanje godišnjeg plana zakonodavnih aktivnosti u većini posmatranih zemalja, kao i to što većina zemlja i dalje nema usvojen Zakon o lobiranju, koji bi jasno definisao pravila i procedure sastanaka javnih funkcionera sa interesnim grupama i registrovanim lobistima.

I pored činjenice da je jedna od najbitnijih uloga parlamenta predstavnička uloga, i dalje **nedostaje** direktna komunikacija poslanika i građana, pre svega kroz mehanizam poslaničkih kancelarija.

Iako se tokom proteklih nekoliko godina beleži konstantno i značajno povećanje udela interneta u svakodnevnoj komunikaciji, pre svega zahvaljujući ekspanziji društvenih mreža, većina parlamenta u regionu i dalje ne prepoznaje ovu mogućnost kao značajan element u pogledu unapređenja komunikacije sa javnošću i građanima. Većina parlamenata **nije aktivna** i ne komuniciraju sa građanima putem društvenih mreža (Facebook i Twitter).

Nijedan parlament **ne objavljuje** podatke u mašinski čitljivim formatima⁹ odnosno formatima koje ljudi mogu da vide i pročitaju ali mašine (računari) ne mogu da ih dalje obrađuju.

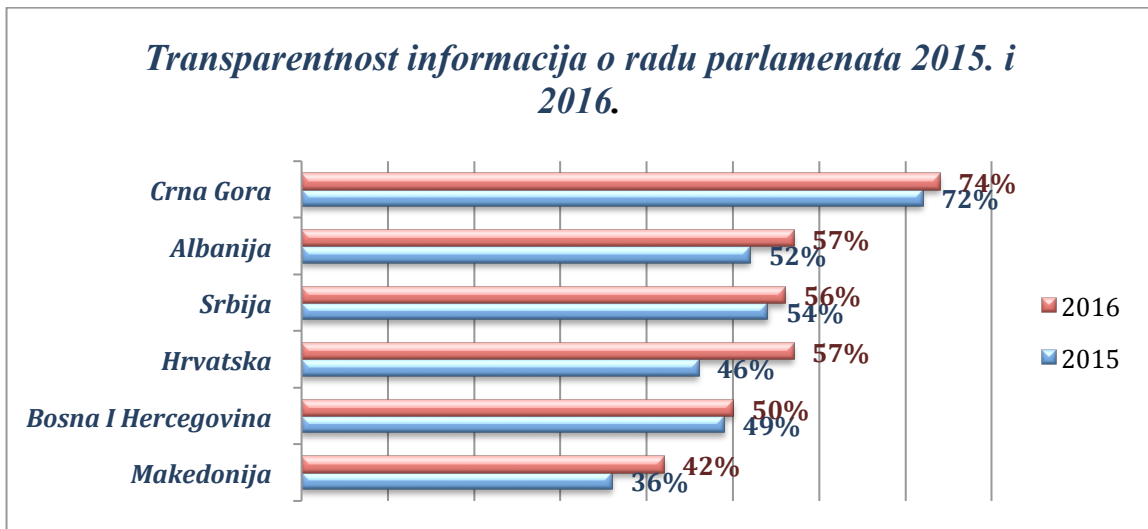
⁹ Pod mašinski čitljivim formatima podrazumevamo formate koje računari mogu direktno da obrađuju, poput xml, csv, json ili excel formata.

3.2 TRANSPARENTNOST INFORMACIJA O RADU PARLAMENATA

Prva kategorija indikatora obuhvata pitanje transparentnosti informacija o radu parlamenata, i sastoji se od **72 indikatora** koji se odnose na objavljivanje podataka u vezi sa funkcijama parlamenata, poslanicima, procedurama i propisima u parlamentima, svim poslovima i dokumentima u vezi sa plenarnim sednicama i zasedanjima odbora, kao i objavljivanje izveštaja, detaljnih budžeta i arhivskih informacija.

Raspon ispunjenosti kriterijuma kreće se od **36% do 75%**. U okviru ove kategorije prednjači **Parlament Crne Gore sa 75%** ispunjenih indikatora. Slede ga **Parlament Albanije I Hrvatski Sabor sa 57% pozitivno ocenjenih indikatora**. Zatim **Parlament Srbije sa 56% pozitivno ocenjenih indikatora**. Na poslednja dva mesta nalaze se **Parlament Bosne i Hercegovine sa 50% ispunjenih indikatora i Parlament Makedonije koji ispunjava 42% indikatora** u okviru ove kategorije.

Indeks otvorenosti parlamenata – Srbija i region

Ukoliko pogledamo tabelu, možemo zaključiti da je, u odnosu na prethodnu godinu, došlo do manjih promena, kako u broju ispunjenih indikatora tako i u rangiranju parlamenata koji su učestvovali u istraživanju.

Parlament Crne Gore, i ove godine, se nalazi na prvom mestu u pogledu ispunjenosti indikatora kojima je merena transparentnost rada parlamenata. Parlament Crne Gore napravio je korak napred u okviru ove kategorije, pre svega, zahvaljujući objavljivanju dokumenata koje odbori razmatraju na sednicama, kao i detaljih podataka o zaposlenima u Službi Parlamenta. Pored toga, Parlament Crne Gore unapredio je i budžetsku transparentnost, ne samo objavljivanjem budžeta za prethodne dve godine, već i njihovim objavljivanjem u tabelarnom i narativnom obliku.

Na drugom mestu, u okviru kategorije transparentnosti informacija o radu parlamenata nalazi se **Parlament Albanije**, koji je, u odnosu na istraživanje rađeno 2015. godine zabeležio **napredak od 6%**. Parlament Albanije napravio je značajan napredak u pogledu ispunjenosti indikatora u okviru ove oblasti, zahvaljujući usvajanju Etičkog kodeksa ponašanja poslanika, ali i objavljivanjem detaljnog finansijskog izveštaja o svom radu za prethodnu 2015. godinu.

Hrvatski Sabor, kao što je to već naglašeno, napravio je najveći napredak u pogledu ispunjenosti indikatora u okviru ove oblasti. Hrvatski Sabor beleži **napredak od 11%** u odnosu na prethodnu godinu, Zahvaljujući objavljivanju stenobeleski sa plenarnih sednica, amandmana na predložene zakone, zatim objavljivanjem podataka o aktivnostima poslanika tokom sednica, kao i dokumenata koje odbor razmatra, Hrvatski Sabor napravio je najveći pomak u okviru ove kategorije.

Parlament Srbije ostvario je napredak za jedan ispunjeni indikator u odnosu na prethodno istraživanje. U proteklih godinu dana Parlament Srbije objavio je detaljan plana javnih nabavki za tekuću 2016. godinu.

Na preposlednjem mestu, u okviru ove kategorije, nalazi se **Parlament Bosne i Hercegovine**, koja je u 2016. objavljivala detaljan izveštaj o radu za prethodnu godinu.

Na poslednjem mestu, i pored značajnog napretka u odnosu na prethodnu godinu, nalazi se **Parlament Makedonije**, koji je značajno unapredio svoju budžetsku transparentnost, objavljivanjem budžeta za tekuću godinu ali i završnog, godišnjeg izveštaja o potrošnji budžetskih sredstava za prethodnu godinu.

Ono što je bitno naglasiti u okviru ove kategorije jeste da svi parlamenti objavljuju informacije o svojim ulogama i nadležnostima, zatim dokumenta kojima se definišu interna pravila i procedure, kao i Poslovnik o radu i osnovne biografske podatke narodnih poslanika. Takođe, visoka je ispunjenost kriterijuma kada se radi o objavljivanju zapisnika sa plenarnih sednica, objavljivanju stenobeleski, video zapisa i rezultata glasanja.

I pored primera dobre prakse, poput Hrvatskog Sabora, na većini zvaničnih internet stranica parlamenata i dalje **nije** moguće pronaći podatke o prisustvu narodnih poslanika i broju njihovih obraćanja na plenarnim sednicama.

Indeks otvorenosti parlamenata – Srbija i region

Takođe, istraživanje je pokazalo da parlamenti značajno **zaostaju** kada se radi o objavljivanju podataka o aktivnostima poslanika u radu odbora kao i dokumenata koji nastavju u radu odbora. Većina parlamenata u regionu ne objavljuje tekstove amandmana na predložene zakone niti imaju tkz. “put zakona” (vizuelno prikazan detaljan put koji jedan predlog zakona prođe do svoga usvajanja).

U većini parlamenata nije usvojen Zakon o lobiranju.

TRANSPARENTNOST INFORMACIJA O RADU PARLAMENTA 2016.

	Srbija	Crna Gora	Hrvatska	BiH	Makedonija	Albanija
Dokumenta o ulogama/nadležnostima Parlamenta	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Organizaciona šema Parlamenta	✓	✓	✗	✓	✓	✓
Sistematizacija radnih mesta	✓	✓	✗	✗	✗	✗
Dokumenta o internim pravilima i procedurama	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Dokumenta o administrativnim pravilima i procedurama	✓	✓	✓	✗	✗	✓
Informator o radu	✓	✓	✗	✗	✓	✓
Ažuriranje Informatora o radu	✓	✓	✗	✗	✓	✓
Poslovnik o radu Parlamenta	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Plan zakonodavnog rada za 2016. Godinu	✗	✓	✗	✗	✗	✓
Izveštaj zakonodavnog rada za 2015. Godinu	✓	✓	✓	✗	✓	✓
Etički kodeks ponašanja poslanika	✗	✓	✗	✓	✗	✓
Dostupnost Etičkog kodeksa na internet stranici Parlamenta	✗	✓	✗	✓	✗	✓
Budžet Parlamenta za 2016. Godinu	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Budžeti Parlamenta za 2015. i 2014. Godinu	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Indeks otvorenosti parlamenata – Srbija i region

Detaljan budžet (tabelarno i narativno)	✓	✗	✓	✗	✓	✗
Polugodišnji izveštaj o utrošenim sredstvima	✗	✓	✗	✗	✗	✓
Godišnji izveštaj o utrošenim sredstvima	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Plan javnih nabavki za 2016. Godinu	✓	✓	✓	✓	✗	✗
Pozivi i odluke na postupak javnih nabavki	✓	✓	✗	✓	✗	✗
Ugovori i aneksi na postupke javnih nabavki	✗	✓	✓	✗	✗	✗
Biografije poslanika	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Radne biografije poslanika	✗	✓	✗	✓	✗	✓
Stručna sprema poslanika	✗	✓	✓	✓	✗	✗
Formalno obrazovanje poslanika	✗	✓	✓	✓	✓	✓
Zanimanje poslanika	✓	✗	✓	✓	✓	✗
Funkcije poslanika u Parlamentu	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Pripadnost političkim partijama	✓	✗	✓	✓	✗	✓
Pripadnost poslaničkom klubu	✓	✓	✓	✓	✓	✗
Članstvo u odborima	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Članstvo u neformalnim poslaničkim grupama	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Kontakt telefon poslanika	✗	✓	✓	✗	✗	✓
Kontakt e-mail poslanika	✗	✓	✓	✓	✗	✓
Profili poslanika na društvenim mrežama	✓	✗	✗	✗	✗	✗
Web site-ovi poslanika	✗	✗	✗	✗	✗	✗

Indeks otvorenosti parlamenata – Srbija i region

Predlozi zakona koje poslanici podnose	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Amandmani	✗	✓	✓	✗	✗	✗
Prisustvo poslanika plenarnim sednicama	✗	✗	✓	✗	✗	✗
Broj obraćanja na plenarnim sednicama	✗	✗	✓	✗	✗	✗
Prisustvo poslanika na sednicama odbora	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Broj obraćanja poslanika na sednicama odbora	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Informacije o zaposlenima u Službi Parlamenta	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Kontakt telefon zaposlenih u Službi Parlamenta	✓	✗	✓	✓	✓	✓
Troškovi zaposlenih u Službi Parlamenta	✓	✓	✗	✗	✗	✗
Imovinke kartice poslanika	✗	✓	✗	✗	✗	✓
Ažuriranje imovinskih kartica	✗	✓	✗	✗	✗	✓
Podaci o primanjima poslanika u Parlamentu	✓	✓	✗	✗	✗	✗
Podaci o primanjima poslanika u drugim državnim institucijama	✗	✓	✗	✗	✗	✗
Troškovi putovanja poslanika	✓	✗	✗	✗	✗	✗
Mesečni kalendar parlamentarnih aktivnosti	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Obaveštenje o sazivanju plenarne sednice	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Stenobeleske plenarnih sednica	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Standardizovani zapisnici plenarnih sednica	✓	✓	✓	✓	✗	✗
Video zapisi plenarnih sednica	✓	✓	✓	✗	✓	✓
Audio zapisi plenarnih sednica	✗	✗	✗	✓	✗	✗

Indeks otvorenosti parlamenata – Srbija i region

Rezultati glasanja	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Pozivi na sednice odbora	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Stenobeležke sednica odbora	X	X	X	X	X	✓
Standardizovani zapisnici sednica odbora	✓	✓	✓	✓	X	✓
Dokumenta koje odbori razmatraju	X	✓	✓	✓	✓	X
Video zapisi sednica odbora	✓	X	X	X	X	X
Audio zapisi sednica odbora	X	X	X	X	X	X
Tekstovi predloga zakona	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Prateća dokumenta uz predloge zakona	X	✓	X	X	X	X
Tekstovi usvojenih zakona	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Amandmani	X	✓	X	X	X	✓
Dokumenta usvojena na plenarnim sednicama	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Komentarisanje zakonskih predloga	X	X	X	X	X	X
Put zakona	X	✓	✓	X	X	X
Usvojen Zakon o lobiranju	X	✓	X	X	✓	X
Agende sastanaka lobista i poslanika	X	X	X	X	X	X
Zapisnici sastanaka lobista i poslanika	X	X	X	X	X	X
Dokumenta dobijena od lobista u cilju uticanja na process donošenja odluka	X	X	X	X	X	X

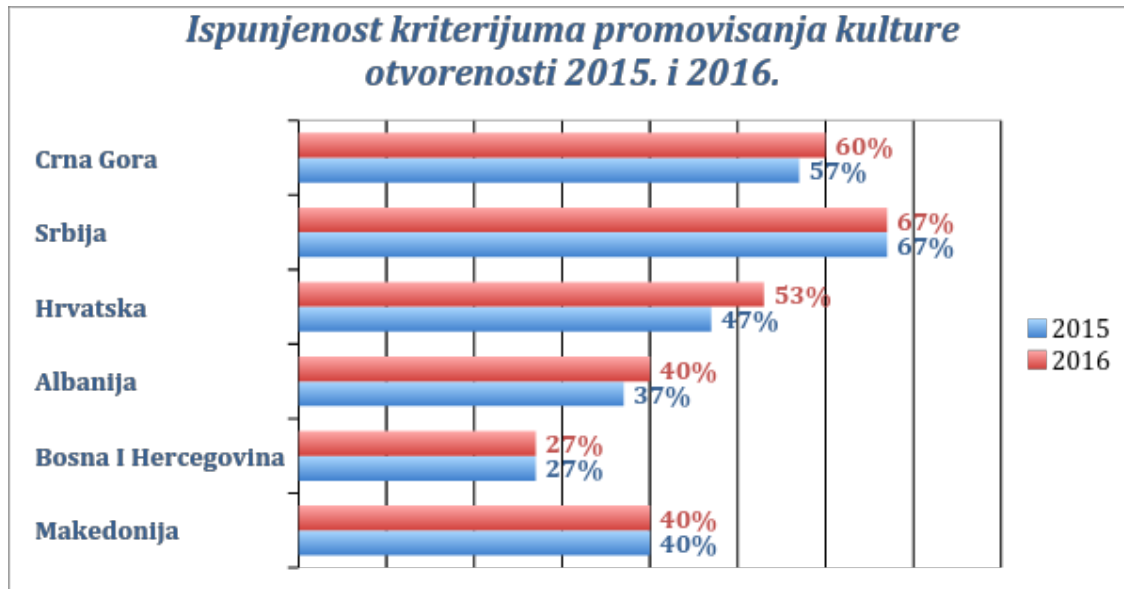
3.3 PROMOVISANJE KULTURE OTVORENOSTI

Kategorija promovisanja kulture otvorenosti parlamenata sadrži **30 indikatora** koji se odnose na stepen uključivanja javnosti i građana u parlamentarne aktivnosti, postojanje jedinica za

Indeks otvorenosti parlamenata – Srbija i region

saradnju sa civilnim sektorom i edukaciju građana, ali i mehanizme komunikacije građana i poslanika putem poslaničkih kancelarija i društvenih mreža.

Raspon ispunjenosti kriterijuma u okviru ove kategorije kreće se od 27% do 67%. I ove godine Parlament Srbije ispunjava najveći broj indikatora, 20 od 30, što čini 67% ispunjenih indikatora. Sledi ga Parlament Crne Gore sa 60% ispunjenih indikatora, i Hrvatski Sabor sa 53% ispunjenih indikatora. Iza njih su Parlament Makedonije sa 40% ispunjenosti, Parlament Albanije koji ispunjava 37% indikatora, dok se Parlament Bosne i Hercegovine nalazi na poslednjem mestu sa 27% ispunjenih indikatora.

U okviru kategorije promovisanja kulture otvorenosti **Parlament Crne Gore, Hrvatski Sabor i Parlament Albanije** zabeležili su neznatan napredak, dok su ostali parlamenti ostali na istom nivou ispunjenosti indikatora kao i u 2015. godini.

Hrvatski Sabor zabeležio je **napredak od 2 indikatora**, pre svega, zahvaljujući objavljivanju i redovnom ažuriranju parlamentarnih aktivnosti na You Tube kanalu.

Jedina promena kod **Parlamenta Crne Gore**, u odnosu na prethodnu godinu jeste objavljivanje kontakt podataka Službe za odnose sa javnošću.

Parlament Albanije, od ove godine, objavljuje i detaljne informacije na koji način nevladine organizacije mogu da učestvuju u radu Parlamenta.

Ono što je vidljivo u okviru ove kategorije, a što je potvrdilo i istraživanje rađeno 2015. godine jeste da je napravljen prvi korak u uspostavljanju institucionalnih mehanizama saradnje parlamenta i civilnog sektora. Analiza istraživanja pokazala je da su parlamenti Srbije, Crne Gore, Hrvatske i Albanije pokrenuli mehanizme saradnje koji će doprineti bližoj saradnji sa organizacijama civilnog društva.

Indeks otvorenosti parlamenata – Srbija i region

Pored toga, svi parlamenti usvojili su princip javnosti u svojim dokumentima i jasno definisali pravila i procedure pod kojima javnost može biti izuzeta iz parlamentarnih aktivnosti. Svi parlamenti imaju unutrašnje jedinice zadužene za odnose sa javnošću i edukaciju građana.

Sa druge strane, parlamenti u regionu treba da rade na unapređenju postojećih mehanizama saradnje sa organizacijama civilnog društva i njihovom korišćenju na način koji će doprineti unapređenju rada samih parlamenata.

Parlamenti koji imaju uspostavljene institucionalne mehanizme saradnje sa civilnim društvom treba da jasno definišu pravila i procedure na koji način civilno društvo može da se uključi u njihov rad. Pored toga, osim Parlamenta Srbije, samo Parlament Albanije ima poslaničke kancelarije, kojim se znatno unapređuje komunikacija građana i njihovih predstavnika. U Parlamentu Srbije poslaničke kancelarije se osnivaju na inicijativu narodnih poslanika, i ne finansiraju se iz budžeta Parlamenta.

Pored toga, ono što **nedostaje** većini parlamenata je i redovno ažuriranje sekcije posvećene edukaciji građana kao i objavljivanje svih materijala koje ova jedinica koristi u svom radu.

Prisustvo i dvosmerna komunikacija na društvenim mrežama je **nedostatak** svih parlamenata u regionu.

PROMOVISANJE KULTURE OTVORENOSTI PARLAMENATA

	Srbija	Crna Gora	Hrvatska	BiH	Makedonija	Albanija
Usvojena Deklaracija o otvorenosti parlamenata	X	X	X	X	X	X
Parlamentarna grupa/odbor posvećen pitanjima otvorenosti	✓	X	X	X	X	X
Usvojen princip javnosti rada	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Pravila i procedure kojima se predviđa izuzeće javnosti	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Kontakt forma poslanika	✓	✓	✓	✓	✓	X
E-peticije	X	X	X	X	X	X
Služba za odnose sa javnošću	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Indeks otvorenosti parlamenata – Srbija i region

Kontakt podaci Službe	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Jedinica za edukaciju građana	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Kontakt osobe jedinice za edukaciju	✓	✓	✓	✗	✓	✗
Ažuriranje informacija o radu jedinice za edukaciju	✗	✓	✓	✗	✗	✗
Materijali jedinice za edukaciju	✓	✓	✓	✓	✗	✗
Objašnjenje na koji način mogu da se koriste programi jedinice za edukaciju	✓	✓	✗	✓	✗	✗
Statistika o broju građana koji su učestvovali u programima jedinice za edukaciju	✓	✓	✓	✗	✗	✗
Sekcija za saradnju sa civilnim društvom	✓	✓	✗	✗	✗	✓
Forma za ostvarivanje ove saradnje	✓	✓	✗	✗	✗	✓
Institucionalizovan mehanizam saradnje sa CSO	✓	✓	✓	✗	✗	✓
Načini na koje CSO mogu da se uključe u rad	✗	✓	✓	✗	✗	✓
Saradnja sa organizacijama koje se bave monitoringom rada Parlamenta	✓	✓	✓	✗	✗	✓
Poslaničke kancelarije	✓	✗	✗	✗	✗	✓

Indeks otvorenosti parlamenata – Srbija i region

Informacije o poslaničkim kancelarijama u aktuelnom sazivu	✓	✗	✗	✗	✗	✓
Da li se kancelarije finansiraju iz budžeta Parlamenta	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Troškovi kancelarija	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Predstavljenost rada Parlamenta na društvenim mrežama						
Facebook	✗	✗	✗	✗	✓	✗
Da li se redovno ažurira	✗	✗	✗	✗	✓	✗
Twitter	✓	✗	✗	✗	✓	✗
Da li se redovno ažurira	✗	✗	✗	✗	✓	✗
Youtube	✓	✓	✓	✗	✓	✗
Da li se redovno ažurira	✓	✓	✓	✗	✗	✗
Uslovi korišćenja podataka koji se objavljuju	✗	✗	✓	✗	✗	✗

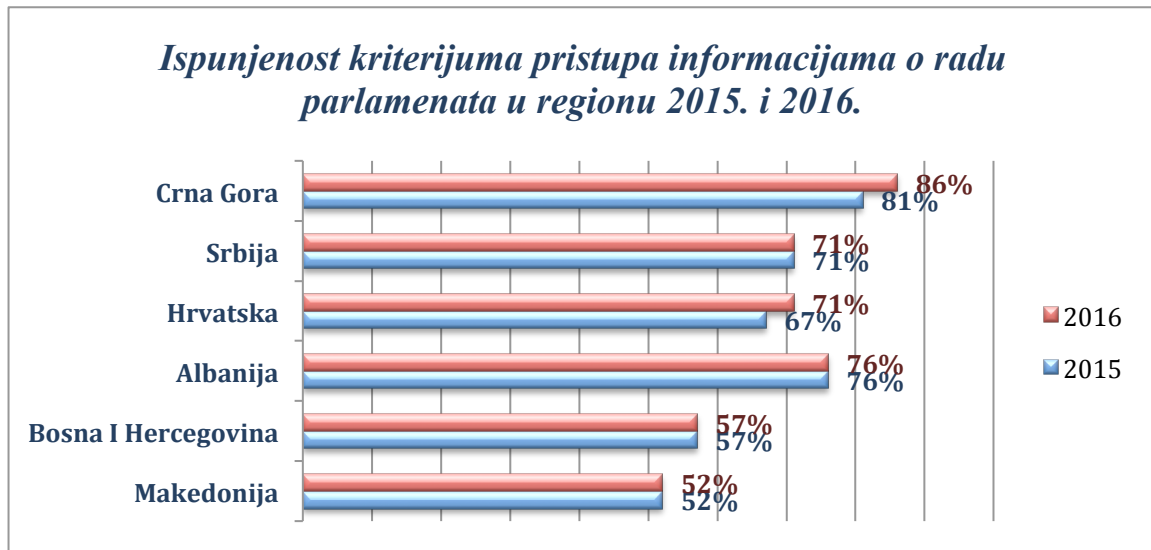
3.4 DOSTUPNOST INFORMACIJA O RADU PARLAMENATA

Kategorija o dostupnosti informacija o radu parlamenata sadrži **21 indikator**, koji su u vezi sa mogućnostima za izveštavanje medija sa parlamentarnih aktivnosti, posetama građana i prisustvu plenarnim sednicama, pristupom informacijama, opremljenosti sajtova i mogućnostima praćenja rada putem novih tehnologija. U Deklaraciji o otvorenosti parlamenata naglašava se da parlamenti moraju da omoguće da informacije budu dostupne svim građanima bez diskriminacije, preko više načina informisanja, uključujući lično neposredno posmatranje, štampane medije, radio i emitovanja uživo ili po zahtevu na internetu.

Ispunjenost indikatora kreće se između 52% i 86%. Najveći procenat ispunjenosti indikatora u okviru ove kategorije ima **Parlament Crne Gore** – 17 pozitivno ocenjenih indikatora od 21, što

Indeks otvorenosti parlamenata – Srbija i region

iznosi **81%**. Slede **Parlament Albanije sa 76%** ispunjenih indikatora i **Parlament Srbije i Hrvatski Sabor sa 71%** pozitivno ocenjenih indikatora. Najslabije ocenjeni parlamenti u okviru ove kategorije su **Parlament Bosne i Hercegovine sa 57%** ispunjenih indikatora i **Parlament Makedonije sa 52%**.

U okviru ove kategorije jedina promena jeste napredak Parlamenta Crne Gore i Hrvatskog Sabora. Na zvaničnoj internet stranici Parlamenta Crne Gore postoji mogućnost za građane da se prijave elektronskim putem i na mesečnom nivou dobijaju publikaciju “Otvoreni parlament”, u kojoj je sadržan sažetak parlamentarnih i poslaničkih aktivnosti. Sličan mehanizam informisanja građana o radu Parlamenta postoji i u Srbiji. Parlament Srbije kvartalno objavljuje publikaciju “Kvorum”, koja predstavlja informativni bilten Parlamenta Srbije. Na zvaničnoj internet stranici Hrvatskog Sabora moguće je pronaći detaljna uputstva za prisustvo sednicama odbora.

Svi parlamenti koji su obuhvaćeni istraživanjem omogućili su medijima da izveštavaju sa parlamentarnih aktivnosti, i jasno su definisali procedure prilikom izuzeća medija sa istih. Pored toga svi parlamenti pružaju mogućnost poseta građana i objavljuju detaljna uputstva za posete. Sve informacije koje parlamenti objavljuju na zvaničnim internet stranicama su dostupne i slobodne za korišćenje i objavljuju se u otvorenim formatima. Pod otvorenim formatima podrazumevamo dokumenta koja mogu da se kopiraju i pretražuju, sve osim dokumenata poput zatvorenog pdf-a i svih formi skeniranih dokumenata, poput jpg, jpeg i sl. Internet stranice parlamenata u regionu imaju funkcionalne pretraživače i dostupne su na više jezika.

Sa druge strane na sajtovima većine parlamenata **ne postoje** precizna uputstva na koji način građani mogu da prisustvuju plenarnim sednicama, kao i sednicama odbora odnosno kako i kome bi trebalo da se prijave. Većina parlamenata nema javno dostupan Vodič za slobodan pristup informacijama, kao ni online bazu i statistiku zahteva za slobodan pristup informacijama od javnog značaja. Dokumenta koja parlamenti objavljuju na zvaničnim stranicama nisu u mašinski čitljivim formatima.

Indeks otvorenosti parlamenata – Srbija i region

DOSTUPNOST INFORMACIJA O RADU PARLAMENATA						
	Srbija	Crna Gora	Hrvatska	BiH	Makedonija	Albanija
Prisustvo medija	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Pravila i procedure kojima se definiše izuzeće medija	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Procedure za akreditaciju medija	✓	✓	✓	✗	✗	✓
Posete građana Parlamentu	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Uputstvo za posete građana	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Prisustvo građana plenarnim sednicama	✓	✓	✓	✗	✓	✓
Uputstva za prisustvo građana plenarnim sednicama	✗	✗	✓	✗	✗	✓
Prisustvo sednicama odbora (građani, OCD)	✓	✓	✓	✗	✓	✓
Uputstvo za prisustvo sednicama odbora	✗	✗	✓	✗	✗	✓
Slobodan pristup informacijama koje se objavljuju na sajtu Parlamenta	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Vodič za Slobodan pristup informacijama	✗	✓	✗	✓	✗	✓
Dokumenta koja su u posedu Parlamenta	✓	✓	✗	✗	✗	✓
Kontakt podaci službenika za SPI	✓	✓	✓	✓	✗	✓
Online baza zahteva i odgovora za SPI	✗	✓	✗	✗	✗	✗
Statistika zahteva za SPI	✗	✓	✗	✗	✗	✗
Objavljivanje dokumenata u otvorenim formatima	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Objavljivanje dokumenata u mašinski čitljivim formatima	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Internet stranica Parlamenta dostupna na više jezika	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Indeks otvorenosti parlamenata – Srbija i region

Funkcionalan pretraživač	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Redovno obaveštavanje građana o parlamentarnim aktivnostima	✓	✓	✓	✓	✓	X
Internet stranica prilagođena osobama sa invaliditetom	✓	✓	X	✓	X	X

3.5 PRIMERI DOBRE PRAKSE

- ✓ [Hrvatski Sabor](#) objavio je informacijski E-doc sistem, koji sadrži detaljne informacije o aktivnostima Parlamenta i poslanika;
- ✓ [Parlamenti Srbije](#), [Crne Gore](#), [Hrvatske](#) i [Albanije](#) imaju razvijene mehanizme saradnje sa organizacijama civilnog društva;
- ✓ Parlament Crne Gore objavljuje [plan zakonodavnog rada](#) za tekuću godinu;
- ✓ Parlamenti [Crne Gore](#), [Hrvatske](#) i [Bosne i Hercegovine](#) i [Albanije](#) usvojili su Etički kodeks ponašanja narodnih poslanika;
- ✓ Parlament [Bosne i Hercegovine](#) objavljuje detaljne biografije narodnih poslanika;
- ✓ Parlament [Crne Gore](#) objavljuje [imovinske kartice](#) narodnih poslanika;
- ✓ Parlamenti [Hrvatske](#) i [Crne Gore](#) objavljuje amandmane na predložene zakone, kao i “put zakona”;
- ✓ Parlamenti [Crne Gore](#) i [Makedonije](#) usvojili su Zakon o lobiranju;
- ✓ Parlament Makedonije je [aktivan na društvenim mrežama](#);
- ✓ Parlament Srbije na zvaničnom sajtu objavljuje informacije o [mehanizmu poslaničkih kancelarija](#), kojima se omogućava direktan kontakt građana i narodnih poslanika. Poslaničke kancelarije se osnivaju na inicijativu narodnih poslanika, i ne finansiraju se iz budžeta Parlamenta Srbije. Poslaničke kancelarije ima i Parlament Albanije;
- ✓ Parlament Albanije objavljuje [detaljna uputstva na koji način zainteresovane strane mogu da prisustvuju sednicama odbora](#);

4. PARLAMENT SRBIJE

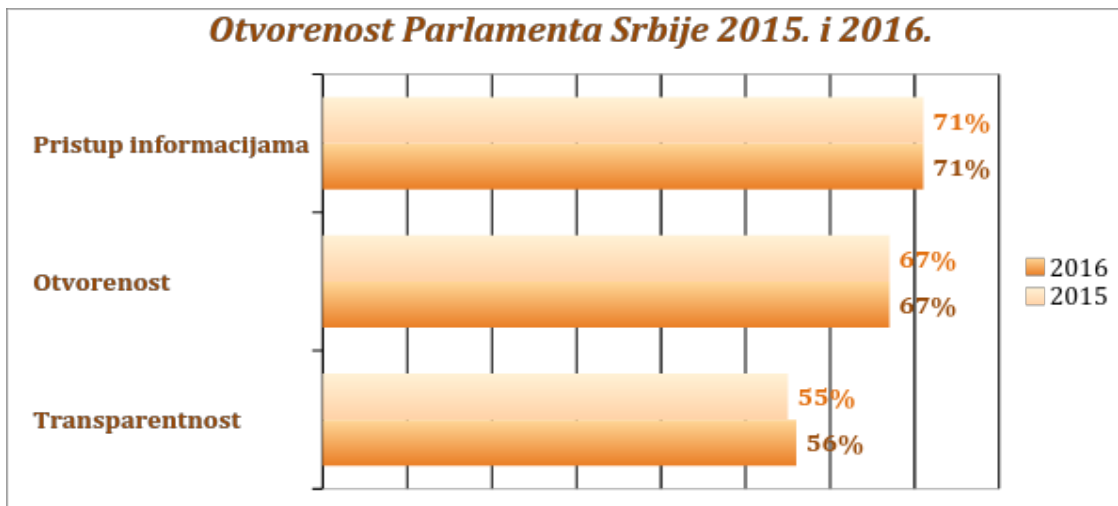
Parlament Srbije ispunjava ukupno 75 od 123 indikatora (61%) koja su obuhvaćena ovim istraživanjem.

U odnosu na istraživanje koje je sprovedeno oktobra 2015. godine, Parlament Srbije napravio je korak napred u procesu unapređenja transparentnosti svoga rada. Ukoliko napravimo poređenje sa prethodnom godinom, Parlament Srbije unapredio je budžetsku transparentnost, objavljivanjem budžeta za prethodne dve godine, kao i detaljnog plana javnih nabavki za tekuću godinu, 2016. godinu.

Parlament Srbije napravio je prvi korak u uspostavljanju institucionalnog mehanizma saradnje sa organizacijama civilnog društva, na nivou neformalne parlamentarne grupe, što predstavlja primer dobre prakse u regionu. Septembra 2015. godine obrazovana je [Parlamentarna grupa za otvoreni parlament](#), čiji je glavni cilj unapređenje transparentnosti i otvorenosti rada Parlamenta, kao i veće učešće građana u parlamentarnim aktivnostima. U radu grupe, u

Indeks otvorenosti parlamenata – Srbija i region

prethodnom, X sazivu Parlamenta učestvovali su predstavnici svih poslaničkih klubova. Na ovaj način napravljen je važan korak napred u uspostavljanju institucionalnog modela saradnje. Nakon formiranja nove Vlade Srbije, očekuje se ponovno uspostavljanje Parlamentarne grupe za otvoreni parlament, s obzirom na to da su u Parlamentu ostali njeni najveći zagovornici u prethodnom sazivu.

Prema prvoj kategoriji indikatora, **transparentnosti informacija o radu parlamenata** Parlament Srbije ispunjava **56% indikatora**, što predstavlja napredak od 1% u odnosu na prethodno istraživanje.

Promena u odnosu na istraživanje rađeno 2015. godine jeste ispunjenje jednog dodatnog indikatora u oblasti budžetske transparentnosti. Na zvaničnoj internet stranici Parlamenta Srbije sada je moguće pronaći budžete za prethodne dve godine (2014. i 2015.), kao i detaljan plan javnih nabavki za tekuću, 2016. godinu. U odnosu na prethodnu godinu nedostaje polugodišnji finansijski izveštaj o utrošenim sredstvima. Ipak, i pored napretka u ovoj oblasti treba naglasiti da budžetska dokumenta nisu objavljena u mašinski čitljivim formatima¹⁰, čime je značajno onemogućena njihova dalja upotreba i obrada.

Na zvaničnoj internet stranici Parlamenta Srbije dostupni su zapisnici, video zapisi, stenobeleske i rezultati glasanja sa plenarnih sednica. **Nedostaju** informacije o prisustvu i aktivnostima narodnih poslanika na plenarnim sednicama. Parlament ne objavljuje tekstove amandmana koje poslanici podnose na predložene zakone niti rezultate glasanja poslanika sa sednica odbora.

Kada je reč o sednicama odbora, Parlament Srbije objavljuje zapisnike i video zapise sa sednica odbora. Nakon svake održane sednice odbora objavljuje se kratka vest o sednici, zatim zapisnici i izveštaji. Međutim, iako su forme ove tri vrste dokumenata standardizovane, ne objavljuju svi odbori sva tri dokumenta, već se za različite sednice objavljuju različite vrste dokumenta.

Ono što **nedostaje**, kada govorimo o transparentnosti rada odbora, jesu stenobeleske sa sednica, kao i podaci o prisustvu, aktivnostima i glasanjima poslanika na istim.

¹⁰ Pod mašinski čitljivim formatima podrazumevaju se formati koje računari mogu direktno da preuzimaju i dalje obrađuju, poput xml, csv, json ili excel formata;

Indeks otvorenosti parlamenata – Srbija i region

Možemo zaključiti da je transparentnost informacija o plenarnim sednicama i sednicama odbora omogućena, mada ne u potpunosti. Pored toga većina podataka koji nedostaju, a koji se odnosi na transparentnost informacija o radu Parlamenta postoji u *internom sistemu Parlamenta Srbije, E-parlamentu, koji je na raspolaganju narodnim poslanicima ali ne i široj javnosti*. Parlament Srbije bi trebao da sledi primer dobre prakse Hrvatskog Sabora, koji je u proteklih godinu dana postepeno, po fazama, objavljivao podatke iz internog, informacionog sistema, E-doc, da bi sada značajno unapredio transparentnost podataka koje objavljuje.

Na sajtu Parlamenta Srbije nije moguće pronaći sveobuhvatne podatke o narodnim poslanicima. Na početku svakog novog saziva, narodni poslanici dostavljaju Službi Parlamenta popunjeni upitnik sa biografskim podacima. Međutim, poslanici nisu u obavezi da popune ceo upitnik, odnosno da dostave sve informacije koje su tražene u upitniku. To za posledinu ima neusaglašenost informacija koje su dostupne javnosti i građanima. Parlament Srbije, na zvaničnoj internet stranici, objavljuje njihove osnovne podatke - zanimanja, pripadnost političkim partijama i poslaničkim klubovima, funkcije koje oni obavljaju u Parlament, ali **ne objavljuje** radne biografije, podatke o stručnoj spremi i formalnom obrazovanju poslanika, zatim kontakte i podatke o imovinskom stanju.

Parlament Srbije je jedan od retkih parlamenata u regionu koji objavljuje podatke o platama narodnih poslanika u Parlamentu, a koji se mogu pronaći u okviru *Informatora o radu*, i jedini je Parlament koji objavljuje troškove poslanika sa zvaničnih/službenih putovanja. Međutim, ova dokumenta nisu objavljena u mašinski čitljivim formatima.¹¹ Pored toga, srpski parlament objavljuje dokumenta u kojima su definisane njene uloge/nadležnosti, zatim interna i administrativna pravila i procedure, kao i organogram i sistematizaciju radnih mesta.

Parlament Srbije **nema** usvojen plan zakonodavnog rada za tekuću godinu, koji bi značajno unapredio kvalitet kako rasprava na plenarnim i odborskim sednicama tako i same zakone. Član 28. Poslovnika Parlamenta Srbije navodi da “*Godišnji program rada Parlamenta Srbije utvrđuje predsednik parlamenta, nakon konsultacija na sastanku Kolegijuma, polazeći od obaveza Parlamenta u skladu sa zakonom i godišnjim programom Vlade*”. Bitno je usaglašavanje godišnjeg plana rada Parlamenta sa godišnjim planom rada Vlade, što bi doprinelo tome da poslanici mogu unapred da se pripreme za analizu dolazećih zakona. Tačnije, ukoliko bi u svakom trenutku znali koji zakon sledeći ulazi u parlamentarnu proceduru to bi omogućilo da se obezbedi i adekvatna priprema poslanika za debatu.

Pored toga nedostaje i pregledniji i potpuniji uvid u kompletan put kroz koji prolazi jedan zakon tokom procesa usvajanja ("put zakona" predstavlja vizuelni prikaz puta koji jedan predlog zakona prođe do svog usvajanja).

Parlament Srbije i dalje nema usvojen Zakon o lobiranju, iako se o ovom zakonu već duže vreme priča u javnosti i insistira se na njegovom usvajanju, on još nije ušao u parlamentarnu proceduru. Usvajanje Zakona o lobiranju zavisi, pre svega, od političke volje, budući da se u prethodnom sazivu Vlada Srbije javljala kao najčešći predlagač zakona, u preko 90% slučajeva.

Pored toga, Parlament Srbije nema usvojen ni Etički kodeks ponašanja poslanika. Radna grupa za izradu Kodeksa ponašanja narodnih poslanika formirana je sredinom 2014. godine, ali još uvek nije izašla sa predlogom teksta Kodeksa.

¹¹ Ibid.

TRANSPARENTNOST INFORMACIJA O RADU PARLAMENTA

Ispunjenost kriterijuma

Dokumenta o ulogama/nadležnostima Parlamenta	✓
Organizaciona šema Parlamenta	✓
Sistematizacija radnih mesta	✓
Dokumenta o internim pravilima i procedurama	✓
Dokumenta o administrativnim pravilima i procedurama	✓
Informator o radu	✓
Ažuriranje Informatora o radu	✓
Poslovnik o radu Parlamenta	✓
Plan zakonodavnog rada za 2016. godinu	X
Izveštaj zakonodavnog rada za 2015. godinu	✓
Etički kodeks ponašanja poslanika	X
Dostupnost Etičkog kodeksa na internet stranici Parlamenta	X
Budžet Parlamenta za 2016. Godinu	✓
Budžeti Parlamenta za 2015. i 2014. godinu	✓
Detaljan budžet (tabelarno i narativno)	✓
Polugodišnji izveštaj o utrošenim sredstvima	X
Godišnji izveštaj o utrošenim sredstvima	✓
Plan javnih nabavki za 2016. Godinu	✓

Indeks otvorenosti parlamenata – Srbija i region

Pozivi i odluke na postupak javnih nabavki	✓
Ugovori i aneksi na postupke javnih nabavki	X
Biografije poslanika	✓
Radne biografije poslanika	X
Stručna sprema poslanika	X
Formalno obrazovanje poslanika	X
Zanimanje poslanika	✓
Funkcije poslanika u Parlamentu	✓
Pripadnost političkim partijama	✓
Pripadnost poslaničkom klubu	✓
Članstvo u odborima	✓
Članstvo u neformalnim poslaničkim grupama	X
Kontakt telefon poslanika	X
Kontakt e-mail poslanika	X
Profili poslanika na društvenim mrežama	✓
Web site-ovi poslanika	X
Predlozi zakona koje poslanici podnose	✓
Amandmani	X
Prisustvo poslanika plenarnim sednicama	X
Broj obraćanja na plenarnim sednicama	X
Prisustvo poslanika na sednicama odbora	X

Indeks otvorenosti parlamenata – Srbija i region

Broj obraćanja poslanika na sednicama odbora	X
Informacije o zaposlenima u Službi Parlamenta	✓
Kontakt telefon zaposlenih u Službi Parlamenta	✓
Troškovi zaposlenih u Službi Parlamenta	✓
Imovinke kartice poslanika	X
Ažuriranje imovinskih kartica	X
Podaci o primanjima poslanika u Parlamentu	✓
Podaci o primanjima poslanika u drugim državnim institucijama	X
Troškovi putovanja poslanika	✓
Mesečni kalendar parlamentarnih aktivnosti	✓
Obaveštenje o sazivanju plenarne sednice	✓
Stenobeležke plenarnih sednica	✓
Standardizovani zapisnici plenarnih sednica	✓
Video zapisi plenarnih sednica	✓
Audio zapisi plenarnih sednica	X
Rezultati glasanja	✓
Pozivi na sednice odbora	✓
Stenobeležke sednica odbora	X
Standardizovani zapisnici sednica odbora	✓
Dokumenta koje odbori razmatraju	X
Video zapisi sednica odbora	✓
Audio zapisi sednica odbora	X

Indeks otvorenosti parlamenata – Srbija i region

Tekstovi predloga zakona	✓
Prateća dokumenta uz predloge zakona	✗
Tekstovi usvojenih zakona	✓
Amandmani	✗
Dokumenta usvojena na plenarnim sednicama	✓
Komentarisanje zakonskih predloga	✗
Put zakona	✗
Zakon o lobiranju	✗
Agende sastanaka lobista i poslanika	✗
Zapisnici sastanaka lobista i poslanika	✗
Dokumenta dobijena od lobista u cilju uticanja na process donošenja odluka	✗

U okviru druge kategorije, **promovisanju kulture otvorenosti parlamenata**, Parlament Srbije ispunjava **20 od 30 postavljenih indikatora (67%)**.

U odnosu na prethodnu godinu i istraživanje rađeno 2015. godine, nije bilo nikakvih promena u okviru ove kategorije.

Pored Parlamenta Crne Gore i Parlamenta Albanije, Parlament Srbije je napravio prvi korak ka uspostavljanju institucionalnog mehanizma za saradnju sa organizacijama civilnog društva. Septembra 2015. godine formirana je Neformalna parlamentarna grupa za otvoreni parlament. Narodni poslanici, predstavnici svih parlamentarnih grupa i predstavnici Službe Parlamenta Srbije okupili su se oko zajedničkog cilja, unapređenja transparentnosti i otvorenosti rada Parlamenta, kao i većeg učešća građana u parlamentarnim procesima. Nakon izbora nove Vlade Srbije, očekuje se ponovno uspostavljanje ove grupe.

Na zvaničnoj internet stranici Parlamenta jasno je izdvojena kontakt forma putem koje građani mogu da kontaktiraju narodne poslanike. Međutim ova forma ne prikazuje direktan kontakt, tj. mail adresu narodnih poslanika, niti pitanja koja su im građani postavili. Putem ove kontakt forme moguće je samo uputiti pitanje poslanicima, ali javnost ostaje uskraćena za informacije da li su poslanici odgovorili, šta su odgovorili i da li su građani zadovoljni odgovorom.

Parlament Srbije ima razvijenu jedinicu za edukaciju građana. Pored toga moguće je pronaći i materijale koje ova jedinica razvija za potrebe sprovođenja svojih aktivnosti. Ono što nedostaje

Indeks otvorenosti parlamenata – Srbija i region

jeste redovno ažuriranje informacija o radu ove jedinice, što bi doprinelo, pre svega, motivisanju građana da se uključe u aktivnosti koje ova jedinica sprovodi.

Parlament Srbije na zvaničnoj internet stranici ima kanal komunikacije za saradnju sa civilnim sektorom, putem kojeg organizacije mogu da se prijave. Ovaj kanal za saradnju sa organizacijama civilnog društva nastao je nakon procesa konsultativnih sastanaka predstavnika civilnog sektora i Parlamenta Srbije, tokom 2014. godine. Parlament je na zvaničnoj internet stranici, u delu koji je posvećen saradnji sa civilnim sektorom pozvao organizacije civilnog društva da ga obaveste o polju svog delovanja i željenom načinu saradnje, kako bi se u narednom periodu formirala jedinstvena baza organizacija civilnog društva za saradnju sa predstavničkim telom Srbije.

Parlament Srbije, uz Parlament Albanije, jedini je parlament u regionu koji ima razvijen mehanizam poslaničkih kancelarija, kojim se omogućava direktna komunikacija poslanika i građana.¹² Poslaničke kancelarije se osnivaju na inicijativu narodnih poslanika, i one se ne finansiraju iz budžeta Parlamenta. S tim u vezi, na zvaničnoj internet stranici Parlamenta **nije moguće pronaći** troškove poslaničkih kancelarija. Primer dobre prakse, u prethodnom sazivu, jeste poslanička kancelarija narodnih poslanika koji dolaze iz Kraljeva, a koji su osnovali zajedničku kancelariju, bez obzira na stranačku pripadnost. Svakako da u budućnosti treba podsticati ovakav vid saradnje poslanika.

Parlament je Poslovníkom usvojio princip javnosti rada i precizno definisao kada je moguće izuzeti javnost. Parlament Srbije ima svoj zvanični Youtube kanal, koji se redovno ažurira. Ono što nedostaje jeste aktivno prisustvo na društvenim mrežama – Facebook-u i Twitter-u. Parlament ima otvoren Twitter profil, koji je poslednji put ažuriran 2011. godine.

Ono što **nedostaje**, u okviru ove kategorije jeste to što Parlament Srbije nije usvojio međunarodnu Deklaraciju o otvorenosti parlamenata, čime bi se potvrdilo strateško opredeljenje principima otvorenosti i transparentnosti. Pored toga, ne postoji mogućnost da građani podnesu e-peticije.

PROMOVISANJE KULTURE OTVORENOSTI PARLAMENTA

Ispunjenost kriterijuma

Usvojena Deklaracija o otvorenosti parlamenata

X

Parlamentarna grupa/odbor posvećen pitanjima otvorenosti

✓

Usvojen princip javnosti rada

✓

Pravila i procedure kojima se predviđa izuzeće javnosti

✓

Indeks otvorenosti parlamenata – Srbija i region

Kontakt forma poslanika	✓
E-peticije	X
Služba za odnose sa javnošću	✓
Kontakt podaci Službe	✓
Jedinica za edukaciju građana	✓
Kontakt osobe jedinice za edukaciju	✓
Ažuriranje informacija o radu jedinice za edukaciju	X
Objavljivanje materijala	✓
Objašnjenje na koji način mogu da se koriste programi jedinice za edukaciju	✓
Statistika o broju građana koji su učestovali u programima jedinice za edukaciju	✓
Sekcija za saradnju sa civilnim društvom	✓
Forma za ostvarivanje ove saradnje	✓
Institucionalizovan mehanizam saradnje sa CSO	✓
Načini na koje CSO mogu da se uključe u rad	X
Saradnja sa organizacijama koje se bave monitoringom rada Parlamenta	✓
Poslaničke kancelarije	✓
Informacije o kancelarijama u aktuelnom sazivu	✓
Da li se kancelarije finansiraju iz budžeta	X
Troškovi kancelarija	X
Predstavljenost rada Parlamenta na društvenim mrežama	
Facebook	X

Indeks otvorenosti parlamenata – Srbija i region

Da li se redovno ažurira	X
Twitter	✓
Da li se redovno ažurira	X
Youtube	✓
Da li se redovno ažurira	✓
Uslovi korišćenja podataka koji se objavljuju	X

U vezi sa trećom kategorijom kriterijuma, **dostupnosti informacija o radu parlamenata**, Parlament Srbije, kao i prethodne godine, ispunjava **71% indikatora, (15/21)**.

Parlament Srbije omogućava izveštavanje medija sa plenarnih sednica, posete građana, kao i prisustvo građana plenarnim sednicama.

Kriterijumi koji **nisu ispunjeni** u okviru ove kategorije odnose se na postojanje preciznih uputstava na zvaničnom sajtu kome i na koji način zainteresovani građani ili organizacije civilnog društva treba da se prijave za prisustvo plenarnim sednicama i sednicama odbora.

Parlament Srbije omogućava potpuno slobodan pristup informacijama koje se objavljuju na zvaničnoj internet stranici. Dokumenta koja Parlament objavljuje su u otvorenom formatu. Zvanična internet stranica je dostupna na više jezika, ima funkcionalan pretraživač i prilagođena je osobama sa invaliditetom.

Parlament Srbije **ne objavljuje** Vodič za slobodan pristup informacijama od javnog značaja. Dokumenta objavljena na zvaničnoj internet stranici nisu u mašinski čitljivim formatima¹³, čime je u značajnoj meri onemogućena njihova dalja obrada i upotreba.

DOSTUPNOST INFORMACIJA O RADU PARLAMENTA

Ispunjenost kriterijuma

Prisustvo medija	✓
Pravila i procedure kojima se predviđa izuzeće medija	✓

¹³ Pod mašinski čitljivim formatima podrazumevaju se formati koje računari mogu direktno da preuzimaju i dalje obrađuju, poput xml, csv, json ili excel formata;

Indeks otvorenosti parlamenata – Srbija i region

Procedure za akreditaciju medija	✓
Posete građana Parlamentu	✓
Uputstvo za posete građana	✓
Prisustvo građana plenarnim sednicama	✓
Uputstva za prisustvo građana plenarnim sednicama	X
Prisustvo sednicama odbora (građani, OCD)	✓
Uputstvo za prisustvo sednicama odbora	X
Slobodan pristup informacijama koje se objavljuju na sajtu Parlamenta	✓
Vodič za Slobodan pristup informacijama	X
Dokumenta koja su u posedu Parlamenta	✓
Kontakt podaci službenika za SPI	✓
Online baza zahteva i odgovora za SPI	X
Statistika zahteva za SPI	X
Objavljivanje dokumenata u otvorenim formatima	✓
Objavljivanje dokumenata u mašinski čitljivim formatima	X
Internet stranica Parlamenta dostupna na više jezika	✓
Funkcionalan pretraživač	✓
Redovno obaveštavanje građana o parlamentarnim aktivnostima	✓
Internet stranica prilagođena osobama sa invaliditetom	✓

4.1 PREPORUKE

Na osnovu nalaza formulisali smo preporuke za Parlament Srbije, koje se odnose na tri ključne celine: **transparentnost informacija o radu parlamenata, otvorenost parlamenata i pristup informacijama o radu parlamenata.**

Usvajanjem **Deklaracije o otvorenosti parlamenta** Parlament Srbije bi potvrdio svoje strateško opredeljenje za poštovanje standarda i principa koji su ovom deklaracijom ustanovljeni – veća otvorenost, transparentnost u radu i uključivanje građana u proces donošenja odluka.

TRANSPARENTNOST INFORMACIJA O RADU PARLAMENTA

U okviru prve kategorije, Parlament Srbije bi trebao da:

- ✓ *S obzirom na to da je član Radne grupe za zakonodavnu otvorenost Partnerstva za otvorenu upravu da izradi **Akcionni plan za unapređenje transparentnosti i otvorenosti parlamenta**, i poboljša javne konsultacije tokom zakonodavnog postupka. Na taj način bi, razmenom znanja i iskustava vlada, parlamenata, civilnog društva i međunarodnih institucija, bila unapređena mogućnosti za otvaranje zakonodavnog procesa. U ovom procesu treba iskoristiti kapacitete Parlamentarne grupe za otvoreni parlament i zajedno sa poslanicima i predstavnicima Službe Parlamenta raditi na izradi Akcionog plana, koji je u narednom periodu moguće i spovati;*
- ✓ *Objavljuje kompletne biografske podatke narodnih poslanika o njihovom profesionalnom iskustvu, formalnom obrazovanju, kao i njihove druge pozicije u javnom sektoru, kako bi bilo moguće uporediti ih. To bi bilo moguće postići obavezom poslanika da popune standardizovani upitnik, bez izostavljanja informacija koje se nalaze u upitniku;*
- ✓ *Objavljuje redovne mesečne, polugodišnje i godišnje statistike o aktivnostima narodnih poslanika na plenarnim sednicama, u mašinski čitljivim formatima (tabelarni prikaz podataka);*
- ✓ *Na zvaničnim profilima poslanika objavljuje podatke o njihovim aktivnostima na plenarnim sednicama, i to:*
 - *podatke o prisustvu na plenarnim sednicama*
 - *podatke o broju obraćanja na plenarnim sednicama,*
 - *kao i amandmane predložene na predloge zakona u mašinski čitljivim formatima;*
- ✓ *Na zvaničnim profilima poslanika objavljuje podatke o njihovim aktivnostima na sednicama odbora, i to:*
 - *podatke o prisustvu i*
 - *aktivnostima narodnih poslanika na sednicama odbora u mašinski čitljivim formatima (tabelarni prikaz podataka);*
- ✓ *Poveća transparentnost plenarnih sednica:*

Indeks otvorenosti parlamenata – Srbija i region

- *Objavljivanjem amandmana za svaki zakon pojedinačno u mašinski čitljivim formatima, dostupnim za pretraživanje i analizu;*
 - *Objavljivanje “puta zakona” – vizuelnog prikaza puta za svaki zakon pojedinačno koji taj zakon prođe do svog usvajanja;*
- ✓ *Poveća transparentnost rada odbora:*
- *objavljivanjem stenobeški sa sednica,*
 - *objavljivanjem podataka o prisustvu poslanika sednicama,*
 - *kao i rezultate glasanja na sednicama odbora i to u mašinski čitljivim formatima: HTML, XML ili JSON formatu;*
- ✓ *Objavljuje imovinske kartice narodnih poslanika (parlamentarni i vanparlamentarni prihodi) u mašinski čitljivim formatima (tabelarni prikaz podataka). Podaci o imovini narodnih poslanika nalaze se na sajtu Agencije za borbu protiv korupcije, s toga bi prvi korak ka ispunjenju ovog indikatora bio link, na profilu svakog narodnog poslanika, koji bi vodio na sajt Agencije gde se nalaze njegovi prijavljeni podaci;*
- ✓ *Usvoji Etički kodeks ponašanja narodnih poslanika, kojim se utvrđuju pravila ponašanja narodnih poslanika i etička načela na osnovu kojih poslanici postupaju prilikom obavljanja svoje službene dužnosti;*
- ✓ *Usvoji Zakon o lobiranju kojim bi se definisala pravila sastanaka poslanika sa predstavnicima interesnih grupa, što će doprineti da se transparentnosti u donošenju javnih odluka.*

OTVORENOST

U okviru druge kategorije, Parlament Srbije bi trebao da:

- ✓ *Aktivira i redovno ažurira profile na društvenim mrežama, u cilju unapređenja direktne komunikacije sa građanima;*

PRISTUP INFORMACIJAMA O RADU PARLAMENTA

U okviru treće kategorije, Parlament Srbije bi trebao da:

- ✓ *Objavljuje dokumente koji nastaju u zakonodavnom procesu u strukturiranim podacima (xml, xtml) kako bi se povećala njihova mašinska čitljivost i omogućio daljinski pristup i preuzimanje velikog broja podataka; Obezbeđujući dostupnost podataka u formatima koji su mašinski čitljivi, odnosno mašine mogu da ih ponovo obrađuju i ponovo objavljuju, učiniće ove podatke dostupnije građanima.*